

ביאורים

382 ארבע עבירות שאין עליהם תשובה בעולם הזה

אמרנו שלכל העבירות מועילה תשובה, מלבד שלוש עבירות, שאף כשעושים תשובה אין הן נמחלות, ונוסיף, וישנן ארבע עבירות שאף שהתשובה מועילה בהן, בהכרח נענשים עליהן בעולם הזה. רבנו לומד זאת מכך שבכל המצוות הללו נאמר שה' לא מנקה לחוטאים, כלומר אין תרופה בלא עונש.

א. שבועת שווא, כמו שנאמר (שמות כ, ו): "כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא".

ב. שפיכת דם נקי, כמו שנאמר (יואל ד, כא): "וניקיתי דמם לא ניקיתי".

ג. הנואף אשת איש, כמו שנאמר (משלי ו, כט): "כן הבא אל אשת רעהו לא ינקה כל הנוגע בה". בפסוקים לפני כן נאמר (פס' כז-כח): "היחיתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה, אם יהלך איש על גחלים ורגליו לא תכוינה", רבנו מסביר שם: "הניח שני משלים והרכיב עליהם שתי פעולות, המשל הראשון חתיית האש בבגד ולא הגיעה אל הגוף שהבגד נשרף ללא הגוף, כך הנוגע באשת רעהו ואפילו בליטוף לא בתשמיש לא ינצל מעונש כל שהוא, והשני ההליכה על גחלים אשר בכך יגיע הכאב אל הגוף, דומה לו כן הבא על אשת רעהו, והוא השוכב אותה שאין לו הצלה מאש גיהנום".

ד. המעייד עדות שקר, כמו שנאמר (משלי יט, ט): "עד שקרים לא ינקה".

ה. מי שנגזרה עליו גזירה, לא מועילה לו תשובה ותפילה, כמו שנאמר (דברים ג, כו): "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה".

384 כאמור, בארבעת העבירות הללו התשובה מתקבלת, אך האדם מוכרח לקבל ייסורים בעולם הזה. ומי שחרף או הכה את חברו, אף אם עשה תשובה הוא תלוי במחילת חברו, אם החבר לא ימחל הוא יענש, ואם ימחל - העונש ימחק, כמו שנאמר (בראשית נ, ז): "כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם כי רעה גמלוך ועתה שא נא לפשע לפשע עבדי אלהי אביך". ומפסוק זה למדו שצריך לבקש מחברו שלוש פעמים, שנאמר: "אנא" "שא נא", "שא נא", יש בפסוק שלוש פעמים "נא", ללמדנו שביקשו מיוסף שלוש פעמים מחילה בטרם מחל להם (יומא פז, א). ואם האדם שנפגע מת, הפוגע צריך לומר: "אני חטאתי לפלוני" שלוש פעמים לפני עשרה אנשים, ואז יתכפר לו.

385 שלוש מצוות שכל אדם זוכה על ידן לשכר בעולם הזה

יש שלוש מצוות שמי שמקיים אותן זוכה לשכר בעולם הזה, אפילו אם הוא כופר, והן: כיבוד אב ואם, כמו שנאמר (שמות כ, יא): "כבד את אביך ואת אימך למען יאריכון ימיך...". רחמנות על בעלי חיים, כמו שנאמר (דברים כב, ז): "שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך, למען ייטב לך והארכת ימים". משא ומתן ביושר, כמו שנאמר (דברים כה, טו): "אבן שלמה וצדק יהיה לך, איפה שלמה וצדק היה לך, למען יאריכון ימיך על האדמה".

386 ניתן להוסיף על שלושת המצוות הללו מצב רביעי בו בוודאי זוכה האדם לשכר טוב בעולם הזה. כאשר הקב"ה מבטיח שכר מוחלט בעבור מעשה שהאדם עשה, ההבטחה לא מתבטלת, אפילו אם אחרי ההבטחה אותו אדם או בניו ממרים את פי ה'. יהוא מלך ישראל הוא דוגמה לזה, שה' הבטיחו (מלכים ב, י, ל): "בני רבעים ישבו לך על כסא ישראל". ואף שחטאו אחר כך, ה' קיים להם, את אשר הבטיח.

387 יש מספר מצוות שנאמר בהן: "והיה בך חטא", לכאורה המשמעות היא שבהכרח נענשים עליהן בעולם הזה, אך אין זה נכון, שהרי דבר זה נאמר על שלוש עבירות: איחור שילום נדרים, הימנעות מהלוואה לעני והשהיית שכר השכיר, ובשלושתן יש אפשרות למחילה. איחור הנדרים הוא חטא כלפי ה', והוא יכול למחול על כך. ההימנעות מהלוואה לעני נמחלת על ידי תשובה. השהיית שכר שכיר היא סוג של גזל, וחלים בה דיני גזל, שתשובה מועילה בהם.

לרפואת והצלחת שרה בת ברכה הי"ו

עונות חבויות
שודאי ישולמו
בעולם הזה

382 **וְאָבָאָר** עוד מה שיעדתי לבאר מן העוונות, אשר אי אפשר שלא יענש עליהם בעולם הזה, אף על פי שעשה תשובה, ואמר שהם ארבעה. ותחלתם שבועת שווא, אמר בה (שמות כ, ו): כי לא ינקה ה' את אשר ישא שמו לשוא. והשני שפיכות דם נקי, אמר בו (יואל ד, כא): ונקיתי דמם לא נקיתי. 383 והשלישי הבא על אשת איש, אמר בו (משלי ו, כט): כן הבא אל אשת רעהו לא ינקה כל הנגע בה. והרביעי עדות שקר, אמר בה (שם יט, ה): עד שקרים לא ינקה ויפח קזבים לא ימלט. ויתחבר אליהם מי שנחתם עליו גזר דין כמו (דברים ג, כו): רב לך, אפשר בארנו. 384 והתשובה עם אלהו החמשה מקבלת, אלא שאיננו נמלט מרעה שתבא עליו בעולם הזה עליהם. ומי שהרע לחברו שלא בממון, אבל בגדוף או בהפאה, הדבר תלוי במחילתו. ואם ימחל לו, יסור ענשו, כמו שאמר (בראשית ג, יז): כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וגו'. וצריך שישאל ג' פעמים, כמו שאמר (שם): אנא שא נא. ואם ימות המגדף או המכה, יאמר במעמד עשרה אנשים, חטאתי לפלוני ג' פעמים, כי אם היה חי וישאל ממנו כן, ולא היה עונתו היה נמחל לו. 385 ואבאר עוד הזכיות אשר אי אפשר שלא יבוא עליהם גמול בעולם הזה, אפלו אם יכפר אדם. ואמר שהם שלשה, כבוד אב ואם, כמו שאמר (שמות כ, יא): כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך. והרחמים על בעלי חיים, כמו שאמר (דברים כב, ז): שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים. ושיהיה משאו ומתנו באמונה, כמו שאמר (שם כה, טו): אבן שלמה וצדק יהיה לך. 386 ויתחבר אל זה היעידה בטובה כשתהיה בגזר דין, כמו שאמר ליהוא (מלכים ב, י, ל): בני רבעים ישבו לך על כסא ישראל בגזר דין, וחסא הוא ובניו, ולא היה אפשר שלא להשלימם מה שיעדו בו. 387 ואל יחשב חושב שאמרו והיה בך חטא בקצת העוונות, שאי אפשר מבלי ענש בעולם הזה, כי המאמר הזה איננו כי אם בשלשה דברים, באחור הנדרים (דברים כג, כב) והם לאלהים, יתכן למחול התאחרם. ובהמנע מהלוות לעני (שם טו, ט), והוא נמחל עם התשובה, והארכת שכר שכיר (שם כג, כ), והוא נכנס בשער הגזלות.

רב לך - על משה רבנו נגזר שלא יכנס לארץ, ותפילותיו לא התקבלו. **עם אלה** - באלו. **וישאל** - ויבקש. **לך** - סיום הפסוק: "למען יאריכון ימיך". **היעידה** - הבטחה. **שאמרו וכו'** - בחלק מהעבירות נאמר בתורה "והיה בך חטא".